

DIMITRIE GUSTI ȘI CERCETAREA MULTIDISCIPLINARĂ A ROMÂNIEI

Traian Herseni

La 13 februarie, 1980 s-au împlinit o sută de ani de la nașterea unuia dintre cei mai fecunzi și influenți oameni de știință din România, *Dimitrie Gusti*, fost profesor universitar de sociologie, etică și politică la Universitatea din Iași (1910—1920), apoi la cea din București (1920—1948), întemeietor și președinte al Institutului Social Român (1921—1948), fost ministru al Instrucțiunii Publice, Cultelor și Artelor (1932—1933), membru al Academiei Române (din 1919) și președinte al ei (1944—1946), profesor invitat la New School of Social Research din New York (1946—1947) și alte universități din străinătate. A decedat la 30 octombrie 1955.

Realizarea sa cea mai însemnată, cu efecte profunde și durabile asupra tuturor științelor sociale și a acțiunii de ridicare a satului românesc, a fost inițierea, organizarea și conducerea unor vaste cercetări sociologice de teren, de profil multidisciplinar și interdisciplinar, între cele două războaie mondiale, cu concursul a zeci de cercetători formați și câteva mii de studenți de la toate facultățile, fenomen cunoscut sub numele de „*mișcare monografică*“. Aceasta a exercitat o influență puternică și asupra etnologiei, folcloricității și muzeologiei din România, cu numeroase urmări pozitive până în zilele noastre. Este ceea ce îmi propun să înfățișez în cele ce urmează.

D. Gusti și-a făcut studiile superioare în Germania, la universitățile din Leipzig și Berlin. A dat un doctorat în filosofie cu W. Wundt (având ca teză „Egoismus und Altruismus: Zur soziologischen Motivation des praktischen Wollens“, 1904), altul în drept, cu Franz von Liszt („Die Grundbegriffe des Presserechts“, 1908). A avut printre profesori, pe lângă cei amintiți, pe W. Dilthey, Fr. Paulsen, G. Simmel, K. Bucher, Paul Barth, K. Lamprecht, Fr. Ratzel, Adolf Bastian, Gustav Schmoller, Adolf Wagner etc. A studiat, foarte de aproape, opera lui Goethe și a devenit el însuși un goethean.

Spre sfârșitul studiilor sale filosofice și juridice, atât de multilaterale (sociale, economice, juridice,

DIMITRIE GUSTI UND DIE RUMÄNISCHE INTERDISZIPLINÄRE FORSCHUNG

Traian Herseni

Der 13. Februar 1980 war Anlaß zur hundertjährigen Geburtstagsfeier eines der fruchtbarsten und einflußreichsten Wissenschaftler Rumäniens, *Dimitrie Gusti*, einstiger Inhaber des Lehrstuhls für Soziologie, Ethik und Politik an den Universitäten Iași (1910—1920) und Bukarest (1920—1948), Begründer und Vorsitzender des Rumänischen Sozialinstituts (1921—1948), derzeitiger Minister für Öffentlichen Unterricht, Kultus und Künste (1932—1933), Mitglied der Rumänischen Akademie (seit 1919) und deren Vorsitzender (1944—1946), Gastdozent an der New School of Social Research — New York (1946—1947) und anderen Hochschulen des Auslands, der am 30. Oktober 1955 verstarb.

Zu seinen bedeutendsten Leistungen, die belebende und tiefgreifende Folgen für die Sozialwissenschaften und für die Bemühungen zur Hebung des Niveaus des rumänischen Dorfes hatten, gehört die Anregung, Organisierung und Leitung umfassender *multi- und interdisziplinärer soziologischer Geländeforschungen*, die in der Zwischenkriegszeit unter Mitwirkung zahlreicher Fachforscher und mehrerer tausend Studenten aller Fakultäten stattfanden und unter dem Titel „*Monographische Bewegung*“ bekannt waren. Diese übten auch auf die rumänische Ethnologie, Folkloristik und Muzeologie einen starken Einfluß aus, dessen positive Auswirkungen sich bis in unsere Tage verfolgen lassen, was ich in den folgenden Zeilen zu erhärten suchen werde.

D. Gusti erwarb seine Hochschulbildung auf deutschen Universitäten in Leipzig und Berlin und promovierte zum Doktor der Philosophie bei W. Wundt (mit der Doktorarbeit: „Egoismus und Altruismus — zur soziologischen Motivation des praktischen Wollens“, 1904) und zum Doktor der Rechte bei Franz von Liszt („Die Grundbegriffe des Presserechts“, 1908). Zu seinen Lehrern gehörten außer den vorerwähnten noch W. Dilthey, Fr. Paulsen, G. Simmel, K. Bücher, Paul Barth, K. Lamprecht, Fr. Ratzel, Adolf Bastian, Gustav Schmoller, Adolf Wagner usw. Bei seinen Studien vertiefte er sich in das Werk Goethes und wurde so selbst zum Goetheaner.

Gegen Ende seiner derart vielseitigen (Sozial-, Wirtschafts-, Rechts-, Politik-, Moral-, Kultur-

politice, morale, culturale etc.), D. Gusti a ajuns la concluzia unității indisolubile a tuturor acestor discipline care, indiferent de orientările lor epistemologice, studiază de fapt una și aceeași realitate: oamenii, colectivitățile omenești și activitățile acestora. (Vezi „Sozialwissenschaften, Soziologie, Politik und Ethik in ihrem einheitlichen Zusammenhang: Prolegomena zu einem System“, în: Zeitschrift für Politik, III. Band, Berlin, 1909—1910). El și-a dezvoltat această gândire în decursul întregii vieți, în numeroase scrieri, între care cele mai importante sînt: „Sociologia militans: Introducere în sociologia politică“ (ed. I. București, 1934) și „La science de la réalité sociale: Introduction à un système de sociologie, d'éthique, et de politique“ (Paris, PUF, 1941).

În elaborarea sistemului său de „științe sociale, sociologie, etică și politică“, D. Gusti a pornit de la ideea de *om*, mai exact de la trăsăturile specifice ale acestuia, prin care se diferențiază calitativ de toate celelalte viețuitoare. După el, ceea ce definește omul este un grad foarte avansat de *conștiință*, care îl deschide spre trei realități fundamentale: spre sine însuși, prin *conștiința de sine*, spre semenii săi, prin capacitatea și nevoia de a participa la trăirile altora și de a împărtăși cu alții propriile sale trăiri, cu un cuvînt prin *simpatie*, spre lumea non-umană, spre mediul ambiant, spre natură, spre univers, printr-un sistem firesc de curiozitate, dar și de uimire, printr-o teamă respectuoasă (Ehrfurcht) față de tot ce îl depășește, față de necunoscut, care stă la baza tuturor formelor de *religiozitate*.

Prin simpatie, omul este atras spre semenii săi, pentru că se recunoaște pe sine în ei și se revarsă în conștiința lor, pentru că numai așa scapă de sentimentul intolerabil al singurătății. Atracția aceasta irezistibilă generează nevoia de a se întovărăși cu alții, de a coopera și a se solidariza cu ei, de a fi acceptat și aprobat de ei, de a se realiza împreună sau în competiție cu alții, de a rămîne totuși el însuși în comparație cu semenii, de a fi una cu ei în tot ceea ce îi apropie, de a se singulariza însă ori de cîte ori apar contradicții ireductibile. În toate aceste acțiuni și reacțiuni, omul este angajat cu întreaga sa ființă psihologică, mai ales cu funcțiile sale *voluntare*. Voința exprimă și realizează ideile și sentimentele oamenilor, dar elementul dinamic care îi pune în legătură cu lumea din afară (umană și non-umană) este voința. Pe plan interpersonal și comunitar, voința umană dobîndește trăsături sociale caracteristice, ea devine *voință socială*. Aceasta este considerată de D. Gusti ca *esența vieții sociale*, pentru că fără ea nu s-ar produce nici relațiile interindividuale, nici întreteserea și cristalizarea lor în unități sociale.

und anderen) Studien stellte D. Gusti das Auftreten einer unlöslichen Einheit fest, die zwischen diesen Disziplinen besteht, die, gleichwelcher epistemologischen Ausrichtung sie auch angehören mögen, tatsächlich eine einzige Wirklichkeit: den Menschen, d.h. die menschlichen Gemeinschaften und deren Wirken, zum Gegenstand haben. Diesen Gedanken legte er im Laufe seines ganzen Lebens in zahlreichen Schriften dar, zu deren wichtigsten folgende gehören: „Sociologia militans: Einführung in die politische Soziologie“ (erste Auflage Bukarest 1934) und „La science de la réalité sociale: Introduction à un système de sociologie, d'éthique et de politique“ (Paris, PUF, 1941).

Beim Aufbau seines Systems „Sozial-Wissenschaften, Ethik und Politik“ ging D. Gusti vom *Menschgedanken* aus, oder genauer von den kennzeichnenden Merkmalen, durch die er sich von den übrigen Lebewesen qualitativ unterscheidet. Ihm zufolge definiert den Menschen ein hoher *Bewußtseinsgrad*, der ihn drei grundlegenden Wirklichkeiten gegenüber aufgeschlossen werden läßt und zwar: sich selbst gegenüber durch das *Selbstbewußtsein*, seinen Mitmenschen gegenüber aufgrund der *Sympathie*, durch die Fähigkeit und das Bedürfnis am Erleben anderer teilzunehmen sowie andern sein eigenes Erleben zu vermitteln, und der nichtmenschlichen Welt, d.h. der Umwelt, der Natur, dem Weltraum gegenüber durch ein natürliches System des Wissensdurstes, aber auch des Staunens, durch eine Ehrfurcht, die er allem gegenüber an den Tag legt, was über sein Fassungsvermögen hinausgeht, also dem Unbekannten gegenüber, das allen Formen der Religiosität zugrundeliegt.

Zu seinen Mitmenschen fühlt sich der Mensch dadurch hingezogen, daß er sich in ihnen wiedererkennt, sich in ihr Bewußtsein ergießt, weil er nur so das bedrückende Gefühl des Alleinseins los wird. Diese Anziehung, der er nur schwer zu widerstehen vermag, veranlaßt ihn sich mit anderen zu verbrüdern, mit ihnen zusammenzuarbeiten, sich mit ihnen zu solidarisieren, von ihnen akzeptiert und anerkannt zu werden, sich gemeinsam oder im Wettstreit mit ihnen, selbst zu verwirklichen, dabei jedoch, im Vergleich zu seinen Mitmenschen, er selbst zu bleiben, mit ihnen, in allem was sie verbindet, ein Ganzes zu bilden, sich dabei jedoch immer wieder von ihnen lossagen zu können, so oft unüberwindbare Meinungsschranken auftreten. An all diesen Aktionen und Reaktionen nimmt der Mensch mit seinem ganzen Seelendasein, vor allem durch seine *Willensfunktionen* teil. Der Wille ist es, der den menschlichen Gedanken und Gefühlen Ausdruck verleiht und sie verwirklicht, jedoch auch das dynamische Element, das die Verbindung zur Außenwelt (menschlicher oder nichtmenschlicher Natur) herstellt. Auf zwischenpersönlicher und gesellschaftlicher Ebene erlangt der menschliche Wille kennzeichnende soziale Merkmale und wird so zum *Sozialwillen*. Diesen betrachtet D. Gusti als Quintessenz des *Gemeinschaftsdaseins*, da ohne

Socialitatea voinței nu derivă numai din simpatie ci, în egală măsură, din structura ei *teleologică*. Orice voință este a unei ființe conștiente și se îndreaptă către anumite *scopuri* de care este determinată și fără de care nu poate fi înțeleasă. A alege și deci a fixa un scop, dintre multele posibile, înseamnă însă a le aprecia, a le ierarhiza axiologic, așadar a stabili *valori* și a acționa în funcție de ele. Scopurile și operațiile de valorizare și atingere a lor nu sînt acte strict individuale. După D. Gusti, scopul valorizat nu este niciodată izolat, el este condiționat economic, politic, național, religios etc., într-un cuvînt, el este condiționat *social* și face parte integrantă dintr-un imperiu sau un sistem de scopuri și valori care se raportează la familie, națiune, epoci istorice, umanitate. De aici celebra concluzie la care a ajuns D. Gusti: „Individul este sociabil nu pentru că trăiește în societate, ci pentru că societatea trăiește în individ...”, pentru că prin însăși constituția psihică a voinței este sociabil“. („Introducere la cursul de istoria filosofiei grecești, etică și sociologie“, din 8 aprilie 1910, la Universitatea din Iași, în: „Sociologia militans“, 1934, p. 32).

Asocierea oamenilor în diferite forme de *unități sociale*: familii, triburi, popoare, sate, cetăți, orașe, state etc., nu desființează nevoile lor biologice și nici pe cele mentale. De aici obligația oricărei forme complexe și durabile de viață socială de a asigura membrilor și satisfacerea nevoilor materiale și celor sufletești, de unde două manifestări sociale existente în toate locurile și toate timpurile (deci absolut universale): *activitățile economice* și *activitățile spirituale*. Coexistența însăși, deci conviețuirea și cooperarea oamenilor dintr-o unitate socială, obligă la anumite manifestări, unele pentru reglementarea drepturilor și îndatoririlor intracomunitare și extracomunitare (intertribale, internaționale, interstatale), altele pentru conducerea și administrarea treburilor publice, de unde alte două activități sociale fundamentale: *activitățile etico-juridice* și *activitățile politico-administrative*.

D. Gusti admite, firește, și existența altor activități sau manifestări sociale, dar ele au un caracter mai puțin necesar și deci mai puțin permanent și universal, țin adică de particularitățile fiecărei societăți umane în parte, derivate din împrejurări geografice și istorice, variabile în chip nedefinit. Cele patru activități sociale amintite țin însă chiar de structura biopsihică a oamenilor (a oricărui om ca *om*) și de structura pluriindividuală și organizatorică a asociației (a oricărei asociații ca *asociație*).

ihn weder zwischenindividuelle Beziehungen zu standekämen, noch sich durch deren Verflechtung Sozialeinheiten herauskristallisieren würden.

Doch ergibt sich die Sozialität des Willens nicht nur aus der Sympathie, sondern in gleichem Maße auch aus deren teleologischen Struktur. Jeder Wille gehört einem bewußtseinbegabten Wesen an und wendet sich gewissen *Zielen* oder *Zwecken* zu, die ihn bestimmen und ohne die er nicht verständlich wäre. Unter verschiedenen Möglichkeiten ein einziges Ziel *auszuwählen* bedeutet alle Einzelziele gegeneinander abzuwägen und in axiologischer Hinsicht zu beurteilen, also Werte festzulegen und aufgrund derselben zu handeln. Die Ziele selbst, deren Bewertung und Verwirklichung bilden keineswegs streng individuelle Aktionen. D. Gusti zufolge steht der bewertete Zweck nie allein, sondern ist vielmehr wirtschaftlich, politisch, national, glaubensmäßig usw., kurz, in sozialem Sinne bedingt und gehört einem Ziel- und Wertsystem oder -bereich an, denen die Familie, die Nation, die Geschichtsepoche, die Menschheit ihren Stempel aufdrückt. Darauf beruht die bekannte Schlußfolgerung D. Gustis: „Der Einzelne ist nicht daher gesellig weil er in der Gesellschaft lebt, sondern weil die Gesellschaft in ihm wirkt, seine psychische Konstitution ihn gesellig macht.“

Doch hebt der Zusammenschluß der Menschen zu verschiedenen Formen von *Sozialeinheiten* (Familien, Stämmen, Völkern, Dörfern, Burgen, Städten usw.) weder die biologischen noch die geistigen Bedürfnisse des Einzelnen auf. Darauf beruht ja auch die Verpflichtung jeder komplexen und dauerhaften Form sozialen Lebens, ihren Mitgliedern die Befriedigung ihrer materiellen und seelischen Bedürfnisse zu gewährleisten, worauf zwei überall und in allen Zeiten (also durchaus universell) belegte soziale Erscheinungen beruhen, d.h. das *wirtschaftliche* und *geistige Wirken*. Die Koexistenz der Menschen als solche und das Zusammenleben, wie auch die Zusammenarbeit innerhalb einer Sozialeinheit, verpflichtet zu allerlei Äußerungen, einige davon zur Regelung gewisser, innerhalb der Gemeinschaft und außerhalb der Gemeinschaft (zwischen Stämmen, Nationen, Staaten) bestehender Rechte und Pflichten, andere zur Führung und Verwaltung der öffentlichen Angelegenheiten, aus denen sich zwei weitere soziale Grundtätigkeiten ergeben und zwar: das *ethisch-juridische*, und das *politisch-administrative Wirken*.

D. Gusti akzeptiert natürlich auch das Auftreten anderen sozialen Handelns, doch geht es dabei um weniger notwendige und folglich nicht ständige, bzw. universelle Tätigkeiten, bzw. gehören diese vielmehr zu den Eigentümlichkeiten jeder menschlichen Gesellschaft, die auf geographischen und historischen Gegebenheiten beruhen, die sich endlos abwandeln lassen. Die vier angeführten Sozietätigkeiten hängen mit der biopsychischen Struktur des Menschen zusammen (d.h. jedes Menschen als *Menschen*) und der Mehrindividuen- und Organisationsstruktur der Gemeinschaft (jeder Gemeinschaft als *Gemeinschaft*).

După D. Gusti, sociologia nu este o știință pur *descriptivă*, ci, mai presus de orice, o știință *explicativă*, merită deci să stabilească *determinismul realității sociale*, cauzele care o fac să fie așa cum este, legile după care se constituie, funcționează și se dezvoltă. Motivațiile decisive pornesc din structura psihică specific umană, din conștiința, ideile, sentimentele și voința oamenilor, dar activitățile sociale nu se desfășoară în vid, ci în anumite medii de viață, care nu le determină, dar le condiționează de aproape și contribuie astfel la desfășurarea și constituirea lor finală. Orice viață socială se desfășoară într-un anumit mediu geografic și aparține unei anumite populații, cu însușirile lor particulare unele favorabile, altele nefavorabile oamenilor, mai exact stadiilor de dezvoltare socio-culturală în care se găsesc. D. Gusti a grupat toate condiționările de ordin natural non-uman (litosferă, hidrosferă, atmosferă, biosferă, sistemul solar, universal, în întregimea lui) sub numele de *cadru geografic* sau *cadru cosmologic*. A clasat toate fenomenele naturale de ordin omenesc, cum sînt cele anatomofiziologice, genetice, populaționale, sanitare, sub numele de *cadru biologic*. Societățile sînt condiționate însă și de propriul lor trecut, de tradiții și de propria lor mentalitate sau spiritualitate, de unde alte două cadre necesare și universale: *cadrul istoric* și *cadrul psihologic*.

Analizele nu s-au oprit nici aici. După D. Gusti sarcina principală a sociologiei este să cerceteze *unitățile sociale* (familii, sate, orașe, popoare etc.) cu toate *subunitățile* din cuprinsul lor și toate *supraunitățile* care le includ și *extraunitățile* care le înconjoară și le influențează. Cu privire la unitățile sociale de orice fel, el a acordat o atenție specială *relațiilor sociale* (de la cele interpersonale pînă la cele intergrupale, internaționale, interstatale) și *proceselor sociale*, în înțeles de transformare sau schimbare, fie în sens progresiv (progresul social), fie în sens regresiv (decadențe, descompuneri, dispariții).

Pe linia proceselor sociale care se referă la unitățile sociale, cu toate activitățile și cadrele lor, D. Gusti susține două principii fundamentale: — un raport de *parte la înreg* în sînul ansamblurilor sociale, ceea ce fixează și relațiile dintre științele sociale particulare (economice, juridice, culturale etc.) care cercetează anumite componente sau aspecte ale societății, și sociologie, care studiază conexiunile dintre acestea și modul în care se întretes pentru a constitui o totalitate concretă; — un raport între ceea ce există și ceea ce devine, adică între ceea ce este realizat și ceea ce se gă-

D. Gusti zufolge ist die Soziologie keine rein *beschreibende*, sondern vor allem eine *erklärende Wissenschaft*, also dazu bestimmt den Determinismus der *Sozialwirklichkeit* festzulegen, die Gründe, die sie zu dem machen, was sie ist, die Gesetzedenzufolge sie sich konstituiert, wirkt und sich entwickelt. Dabei gehen die ausschlaggebenden Begründungen von der spezifisch menschlichen Seelenstruktur, bzw. vom Bewußtsein, den Gedanken, Gefühlen und dem Willen des Menschen aus, doch wickelt sich das Sozialschaffen nicht im luftleeren Raum, sondern unter gewissen Lebensumständen ab, die jenes zwar nicht bestimmen, es aber näher beeinflussen und so zur Abwicklung der Vorgänge und zum Zustandekommen der Ergebnisse beitragen. Jedes soziale Leben wickelt sich in einem geographischen Milieu ab und gehört einer gewissen Bevölkerung an, die eigene Merkmale aufweist, von denen einige für die Menschen, bzw. für die Grade ihrer sozial-kulturellen Entwicklung günstig, andere dagegen ungünstig sind. D. Gusti faßte alle bedingenden Faktoren der Naturumwelt (Lithosphäre, Hydrosphäre, Atmosphäre, Biosphäre, Sonnensystem, Weltall) unter dem Namen *geographischer* oder *kosmologischer Rahmen* zusammen. So ordnete er alle Naturerscheinungen menschlicher Natur, d.h. anatomisch-physiologische, genetische, bevölkerungsmäßige, sanitäre unter dem Begriff *biologischer Rahmen* ein.

Doch hängen die Gesellschaften auch von ihrer Vergangenheit, ihrer Überlieferung, der ihnen eigenen Denkungsart und Geistigkeit ab, woraus sich zwei weitere notwendige und inverselle Rahmen ergeben, d.h. der *historische* und der *psychologische*.

Doch endet die Untersuchung nicht hier. D. Gusti zufolge besteht die Hauptaufgabe der Soziologie darin die *Sozialeinheiten* (Familie, Dorf, Stadt, Volk usw.) und alle ihr angehörenden *Untereinheiten* bzw. *Übereinheiten*, denen sie sich einordnen, und *Außereinheiten*, die sie umgeben und beeinflussen, zu erforschen. Was die Arten von *Sozialeinheiten* anbelangt, wandte D. Gusti ein besonderes Augenmerk den *Sozialverhältnissen* zu (beginnend mit den zwischen den Individuen und den zwischen Gruppen, Nationen, Städten usw. bestehenden) und *Sozialprozessen*, im Sinne positiver (Sozialfortschritt) und negativer (Dekadenz, Zersetzung, Verschwinden) Wandlungen oder Verlagerungen.

Im Sinne der Sozialprozesse, die sich auf alle Tätigkeiten und Rahmen beziehen, stellt D. Gusti zwei Grundprinzipien auf: — ein innerhalb der Sozialensembles bestehendes *pars pro toto-Verhältnis*, das auch die Beziehungen zwischen den einzelnen (wirtschaftlichen, juristischen, kulturellen usw.) Sozialwissenschaften, die gewisse Bestandteile oder Aspekte der Gesellschaft erforschen, und der Soziologie festlegt, die die zwischen ihnen bestehenden Konnexionen und die Art untersucht, wie diese sich verflechten, um ein konkretes Ganzes zu ergeben; ein Verhältnis zwischen dem, was *existiert* und dem, was *zustandekommt*, also zwi-

sește în curs sau în perspectivă de realizare, sau în termeni de acțiune, între ceea ce este făcut și ceea ce este de făcut, primul aspect revenind spre cercetare *sociologiei și celorlalte științe sociale*, al doilea *eticii* (în sensul de știință a aspirațiilor și idealurilor sociale) și *politicii* (în sensul de știință a mijloacelor și procedeelelor de împlinire a finalităților amintite). Granițele „clasice“, strict didactice, dintre științe sînt astfel contestate: realitatea socială nu poate fi studiată în toată complexitatea și desfășurarea ei nici numai de sociologie, nici numai de științele sociale particulare, ci exclusiv de ele împreună, în colaborare nemijlocită, deci *pluridisciplinar* și *interdisciplinar*, — nici numai de acestea sau numai de științele morale și politice, ci tot numai împreună, pentru întreg *circuitul vieții sociale*, de la ceea ce este realitate pînă la ceea ce se realizează și este de realizat, în termeni etici: de la idealuri împlinite, care deci numai sînt idealuri, ci realități, la idealurile care-și așteaptă realizarea și deci mai sînt încă idealuri, nu realități.

Aceasta este baza teoretică pentru o colaborare neîngrădită și neîntreruptă a tuturor științelor sociale și umanistice, în îndeplinirea misiunii pe care și-au asumat-o, de a cunoaște realitatea socială așa cum este ea, așa cum se desfășoară și, deci, se desfășoară chiar sub ochii noștri. Tot aici preferința tot mai accentuată a lui D. Gusti față de *realitățile sociale prezente*, aflate deci în curs de desfășurare, cu suporturi perceptibile sau descriabile în *trecut*, dar și cu tendințe și perspective orientate spre *viitor*. În cele din urmă, D. Gusti a optat pentru studiul acțiunilor de trecere de la idealurile sociale, la realitățile sociale, pentru studiul a ceea ce se face și a modului în care se face, în locul studiului a ceea ce s-a făcut sau urmează să se facă, într-un viitor îndepărtat. Teoria a fost astfel îmbinată indestructibil cu *practica*, investigația științifică cu acțiunea socială, politică și culturală. (Cf. și cartea sa: „Cunoaștere și acțiune în serviciul națiunii“, 2 vol., București, 1940, sau ed. II, a cărții amintite, „Sociologia militans“, cu subtitlul modificat: „Cunoaștere și acțiune în serviciul națiunii“, 2 vol., București, 1946).

Se va înțelege acum mai ușor tot ceea ce s-a întîmplat în cadrul cercetărilor științifice colective conduse sau numai îndrumate de D. Gusti, cu privire la realitățile sociale românești, prin metode directe, de teren, cunoscute și sub denumirea de „*cercetări monografice*“, întrucît s-au întreprins în unități sociale bine delimitate.

schen dem Geleisteten und dem noch Auszuführenden, oder in Begriffen des Handelns ausgedrückt: zwischen dem, was gemacht wurde und dem, was noch zu machen ist, wobei die Erforschung des ersten Aspekts der *Soziologie* und der übrigen *Sozialwissenschaften*, der zweite dagegen der *Ethik* zukommt (im Sinne einer Wissenschaft der sozialen Bestrebungen und Ideale) und der *Politik* (im Sinne einer Wissenschaft zur Untersuchung der zur Erlangung solcher Endzwecke benutzten Mittel und Verfahren. Die zwischen den Wissenschaften streng schulmäßig gezogenen klassischen Grenzen werden somit aufgehoben: die soziale Wirklichkeit läßt sich in ihrer ganzen Komplexität und Abwicklung nicht allein von der Soziologie und auch nicht allein durch die einzelnen Sozialwissenschaften erforschen, sondern ausschließlich gemeinsam, in unmittelbarer Zusammenarbeit derselben, also *pluridisziplinär* und *interdisziplinär* — also nicht allein von diesen oder allein von den Moral- und politischen Wissenschaften, sondern ebenfalls ausschließlich gemeinsam und auf den gesamten *Kreislauf* des *Soziallebens* bezogen, angefangen von dem, was die Wirklichkeit bildet, über das, was gerade zustandekommt bis zu dem, was verwirklicht werden soll, oder, um in Begriffen der Ethik zu sprechen: von erfüllten Idealen, die keine Ideale mehr, sondern vielmehr Wirklichkeit sind, zu Idealen, die ihre Verwirklichung erwarten, folglich noch Ideale bilden ohne schon Wirklichkeit zu sein.

Dieses ist die theoretische Grundlage für ein uneingeschränktes und ununterbrochenes Zusammenwirken aller Sozial- und humanistischen Wissenschaften, zur Verwirklichung der Aufgabe, die sie sich steckten, um die Sozialwirklichkeit so kennenzulernen, wie sie ist, wie sie sich entwickelt und wie sie sich vor unseren Augen abspielt. Ebenfalls darauf beruht die immer betontere Vorliebe D. Gustis für die *bestehenden Sozialwirklichkeiten*, also für das, was sich gerade abwickelt, dabei aber in der *Vergangenheit* verankerte erkennbare oder bemerkbare Stützen besitzt oder in die Zukunft ausgerichtete Tendenzen und Aussichten. Schließlich und endlich entschloß sich D. Gusti zum Studium jener Handlungen, die von den sozialen Idealen zu den sozialen Wirklichkeiten überleiten, d.h. zum Studium dessen, was man tut und wie man es tut, anstelle dessen, was getan worden ist, oder was noch getan werden soll. So wurde die *Theorie* unleugbar mit der *Praxis*, die wissenschaftliche Untersuchung mit dem sozialen, politischen und kulturellen Handeln verquickt.

Damit wird das nun leichter verständlich, was im Rahmen der von D. Gusti geleiteten oder bloß koordinierten wissenschaftlichen Kollektivuntersuchungen hinsichtlich der rumänischen Sozialwirklichkeiten, durch unmittelbare Geländeuntersuchungsmethoden verwirklicht wurde, die unter dem Namen *Monographische Forschungen* (da sie sich genau umrissenen Sozialeinheiten widmeten) bekannt sind.

Începuturile acestei acțiuni au fost modeste. În prima sa deplasare de teren, petrecută în 1925 la Goicea-Mare (jud. Dolj), D. Gusti a fost însoțit de 1 asistent universitar, 8 studenți, membri ai Seminarului de sociologie, etică și politică al Universității din București și 1 student de la Medicină. A fost vorba mai mult de o excursie de studii, care n-a durat decât 5 zile. A doua deplasare, cea de la Rușeț (jud. Brăila), din 1926, s-a făcut de către 17 participanți, timp de 14 zile, dar cu excepția profesorului și a asistentului său, echipa monografică a fost formată tot numai din studenți. În următoarele campanii monografice, D. Gusti a invitat, pe lângă studenți, un număr tot mai mare de specialiști în cele mai variate domenii de cercetare, ca și de licențiați, doctoranzi și doctori în sociologie și diferite discipline înrudite, ajungându-se în total la 90—100 persoane. Au apărut astfel, alături de sociologi, eticieni și politologi, un număr tot mai mare de geologi, geografi, demografi, biologi, antropologi, psihologi, istorici, economiști, agrotehnicieni, zootehnicieni, juriști, etnografi, folcloriști, lingviști, pedagogi ș.a.m.d., după cadrele și manifestările sociale menționate.

Schema numerică, a unei echipe monografice de profil interdisciplinar, practic depindea de pregătirea și interesul participanților, de angajamentul lor de a cerceta o singură problemă sau mai multe, mai restrâns sau în corelații și complexe. Schema organizatorică prevedea câte un colectiv pentru unitățile și relațiile sociale, pentru fiecare activitate și fiecare cadru în parte, un colectiv mixt pentru studiul corelațiilor, al conexiunilor și proceselor de ansamblu, în fine, un grup de conducere pentru organizare, îndrumare și verificare, căruia îi reveneau operațiile de coordonare a cercetărilor și de sintetizare a datelor obținute. Schema teoretică prevedea un număr oarecare de persoane pentru fiecare din aceste colective, cu sarcinile concrete care și le asumau. Pentru studiul unităților și relațiilor sociale s-au folosit mai ales *sociologi*. Pentru activități și cadre s-a făcut apel, pe lângă sociologi, la specialiști în ramurile respective. Colectivul pentru *cadrul geografic sau cosmologic* era compus din cercetători capabili să studieze mediul fizic al unității sociale (sat, oraș, regiune) supuse „monografierii”, geologia, relieful, orografia, hidrografia, atmosfera, clima, fauna, flora, deci geologi, agrogeologi, agrochimisti, mineralogi, geografi, hidrologi, climatologi, zoologi, botaniști, antropogeografi, ecologi. Colectivul *biologic* cuprindea mai ales demografi, antropometricieni, serologi, geneticieni, epidemiologi, medici specialiști în stabilirea gradului de morbiditate al populației, al nivelului de igienă și sănătate individuală, colec-

Die Anfänge dieser Tätigkeit sind bescheiden zu nennen und bei seiner im Jahre 1925 nach Goicea Mare (Kr. Dolj) erfolgten ersten Ausfahrt begleiteten D. Gusti lediglich ein Hochschulassistent, acht Studenten des Soziologie- Ethik- und Politikseminars der Universität Bukarest und ein Medizinstudent, sodaß eher von einem Studienausflug die Rede sein kann. Die zweite Ausfahrt im Jahre 1926, nach Rușețu (Kr. Brăila) vereinigte für 14 Tage ein 17 Teilnehmer zählendes Team, dem, von Professor Gusti und seinem Assistenten abgesehen, allerdings auch bloß Studenten angehörten. Zu den folgenden monographischen Forschungs Expeditionen lud D. Gusti nun, außer Studenten, eine immer größere Anzahl von Fachkräften der verschiedensten Forschungsbereiche, dazu Doktoranden, Doktoren der Soziologie und verschiedener verwandter Disziplinen ein, sodaß man die Zahl von 90—100 Teilnehmern erreicht. So fanden sich, den erwähnten Sozialrahmen und -äußerungen entsprechend, an der Seite der Soziologen Ethiker, Politologen, eine immer größere Anzahl von Geologen, Geographen, Demographen, Biologen, Anthropologen, Psychologen, Historikern, Volkswirtschaftlern, Ackerbau- und Viehzuchtfachleuten, Juristen, Volkskundlern, Folkloristen, Sprachforschern, Pädagogen u.a.m. ein.

Die Mitgliederzahl eines interdisziplinären Forscherteams hing praktisch von der Ausbildung und dem Interesse der Teilnehmer ab, von seiner selbstgesteckten Aufgabe eine oder mehrere Fragen, einen engeren oder weiteren, bzw. komplexeren Bereich zu erforschen. Das organisatorische Schema sah für die Sozialeinheiten und -verhältnisse für jede einzelne Tätigkeit und jeden einzelnen Rahmen je ein Kollektiv vor, für die Untersuchung der Beziehungen, Konnexionen und Gesamtvorgänge ein gemischtes Kollektiv und schließlich für die Organisation, Anleitung und Prüfung eine Führungsgruppe, der es zufiel die Untersuchungen zu koordinieren und die erlangten Daten zu synthetisieren. Das theoretische Schema sah eine gewisse Personenzahl für jedes dieser Kollektive und für diese genau umrissenen Aufgaben vor. So benutzte man zur Erforschung der Sozialeinheiten und -verhältnisse vor allem *Soziologen*. Für Sozialwirken und -rahmen zog man außer Soziologen auch Vertreter anderer einschlägiger Disziplinen heran. Das Kollektiv zur Erforschung des *geographischen* und *kosmologischen Rahmens* bestand aus Wissenschaftlern, die dazu befähigt waren die physische Umwelt der Sozialeinheit (Dorf, Stadt, Region), die man der Monographisierung unterzog, d.h. die Geologie, die Bodenformen, die Orographie, die Wasserverhältnisse, die Atmosphäre, das Klima, die Tier- und Pflanzenwelt zu erforschen, also Geologen, Agrogeologen, Agrochemiker, Mineralogen, Geographen, Hydrographen, Klimatologen, Zoologen, Botaniker, Anthropogeographen, Ökologen. Das *Biologenkollektiv* vereinigte vor allem Demographen, Anthropometrierer, Serologen, Genetiker, Epidemiologen, Mediziner, bzw. Fachleute für Bevölkerungsmorbidität, Sozialhygiene, Gesundheit des Individuums, bzw. der Gruppe, also Volks-

tivă și publică. Colectivul *istoric* a inclus un număr oarecare de arheologi, istorici, filologi, paleografi, iar cel *psihologic*, psihologi, psihotehnicieni, psihofiziologi și psihosociologi. Colectivul pentru cercetarea activităților *economice* includea, după caz, agrotehnicieni, zootehnicieni, medici veterinari, specialiști în silvicultură, în gospodăriile și bugetele țărănești, în cooperaje, finanțe, comerț, transporturi, industrie casnică și industrii țărănești, în general în economie agrară sau în cea urbană și regională. Colectivul pentru cercetarea activităților *spirituale* se compunea din specialiști în problemele religioase, artistice, literare, muzicale, coregrafice, de limbă, de învățământ, de cultură de masă deci din pedagogi, etnografi, folcloriști, muzicologi, coregrafi, lingviști etc. Colectivul *etico-juridic* reunea eticieni și juriști, iar cel *politico-administrativ*, politologi, specialiști în administrația de stat, în organizarea și conducerea comunală, regională etc.

Consecințele acestei colaborări directe, zi de zi, nu numai în teren, dar și ulterior, în stadiul prelucrării, interpretării și redactării rezultatelor, a unor specialiști din domenii atât de variate, de la geologi și biologi pînă la sociologi și noologi, au fost deosebit de semnificative atât pe planul metodelor și tehnicilor de investigație, cât și pe planul cunoașterii, al pătrunderii în structura și desfășurarea realităților complexe, geo-bio-psiho-socio-culturale și spirituale. Sociologia, de exemplu, și-a îmbogățit arsenalul de cercetare nu numai cu observația sistematică și cu statistica, dar și cu tehnicile cartografice, fonografice, fotografice, cinematografice, muzeistice etc. Unul din rezultatele cele mai spectaculoase ale cercetărilor monografice gustiene a fost înființarea unuia dintre cele mai valoroase muzee socio-etnografice din lume, *Muzeul satului*, din București.

Sînt de notat însă și alte rezultate, poate mult mai însemnate, unele pentru dezvoltarea sociologiei, altele pentru reorientarea celorlalte discipline științifice, chemate să colaboreze cu ea.

Sociologii care s-au angrenat în cercetări de teren au înțeles că singura modalitate de a elabora o sociologie științifică este cunoașterea realității sociale așa cum se prezintă ea în timp și spațiu, deci *istoric* și *geografic*, *inclusiv* în procesele ei *prezente* de transformare și tendințele ei previzibile sau calculabile spre *viitor*. Ei au înțeles în egală măsură că nu se pot baza numai pe resursele proprii lor specialități, ci trebuie să recurgă și la datele științelor sociale și umanistice particulare, cum sînt cele economice, juridice, politice, admi-

gesundheit. Das *Historikerkollektiv* umfaßte eine gewisse Anzahl von Archäologen, Historikern, Sprachkundlern, Paläographen, das der *Psychologen*, außer Psychologen, Psychotechniker, Psychophysiologen und Psychosozialisten. Beim Kollektiv zur Untersuchung der *Wirtschaftstätigkeit* begegnete man von Fall zu Fall Agrotechnikern, Zootechnikern, Tierärzten, Forstwirtschaftlern, Fachleuten für Fragen der Landwirtschaft und des bäuerlichen Finanzhaushalts, des Genossenschafts-, des Finanzwesens, des Handels, der Haus- und der Bauernindustrie, bzw. der Agrarwirtschaft schlechthin, oder des städtischen oder regionalen Wirtschaftswesens. Das Kollektiv zur Erforschung *geistiger* Tätigkeiten bestand aus Fachleuten für Fragen der Religion, der Kunst, Literatur, Musik, für Tanz, Sprache, Schulwesen, Massenkultur, d.h. Pädagogen, Volkskundler, Folkloristen, Musikologen, Korreographen, Sprachwissenschaftler usw. Das ethisch-juridische Team versammelte Ethiker, Juristen, das *politisch-administrative* dagegen Politologen, Fachleute für Staatsverwaltung, für Kommunal- und Regionalorganisation usw.

Das Ergebnis dieser tagtäglichen unmittelbaren Zusammenarbeit, die sich nicht auf die Geländeuntersuchung beschränkte, sondern auch auf die Datenauswertung und Ausarbeitung der darlegenden Texte ausdehnte, Phasen, an denen sich Fachleute derart vielfältiger Sachgebiete beteiligten, angefangen von Geologen und Biologen, bis zu Soziologen und Noologen, war bezeichnend sowohl hinsichtlich der Untersuchungsmethoden und -techniken, als auch was die Kenntnis anbelangt, d.h. das Vordringen in die Struktur und Entwicklung der komplexen geo-bio-psycho-sozio-kulturellen und geistigen Wirklichkeiten. So bereicherte sich das Forschungsgerät der Soziologie nicht allein durch systematisches Beobachten und die Statistik, sondern auch durch kartographische, phonographische, photographische, museologische Techniken, Filmaufnahmen usw. Zu den konkretesten Ergebnissen von Gusti's monographischer Forschung zählt jedoch die Gründung eines der wertvollsten sozio-volkswissenschaftlichen Museen der Welt, des *Bukarester Museums des Dorfes*.

Doch müssen hier auch andere Ergebnisse angeführt werden, die vielleicht für die Entwicklung der Soziologie, andere dagegen für die Neuorientierung anderer wissenschaftlicher Disziplinen ausschlaggebend waren, die dazu berufen sind mit ihr zusammenzuarbeiten.

Die Soziologen, die sich in die Geländeforschung einschalteten, erkannten, daß die einzige Möglichkeit zur Ausarbeitung einer wissenschaftlichen Soziologie die Kenntnis der sozialen Wirklichkeit bildet, so wie sie sich in Zeit und Raum, also *historisch* und *geographisch* darstellt, ihre *gegenwärtigen* Umwandlungsprozesse und voraussehbaren und berechenbaren *zukunftsorientierten* Tendenzen inbegriffen. Gleichzeitig sahen sie jedoch auch ein, daß sie sich nicht allein auf die Quellen ihres eigenen Faches beschränken könnten, sondern auch auf die Daten der übrigen Sozial- und humanistischen Wissenschaften, wie etwa ökonomischen, Juristischen, politischen, administrativen, kulturolo-

nistrative, culturologice, noologice, axiologice. În fine, ei au înțeles tot atît de clar că realitatea socială nu este o „stare“ fixată odată pentru totdeauna, ci un „proces“ sau, în termenii de azi, un *sistem evolutiv* în continuă structurare, destruc-turare și restructurare, în continuă facere, des-facere și refacere. De aceea ea nu poate fi cunos-cută în toate coordonatele ei principale numai re-trospectiv, ci trebuie privită în același timp „pre-zentual“ și „prospectiv“. Știința trecutului, a ac-tualității și a viitorului social sînt inseparabile, ele nu pot da socoteală gnoseologică de realitatea socială omenească decît împreună, una din alta și una prin alta. Rezultatul a fost constituirea unui *mod nou de a concepe și a înfăptui sociologia*, o sociologie deschisă spre toate posibilitățile de dez-voltare, de la propriile sale mijloace și perspec-tive, pînă la metodele și orizonturile acceptabile ale altor științe. Sociologia gustiană este împotriva oricărui dogmatism și sectarism, ea constituie una dintre cele mai „ospitaliere“ și „tolerante“ poziții, primind de pretutindeni tot ce este valabil și dînd altor discipline tot ceea ce le poate fi de folos.

Transformări similare s-au ivit și în celealte dis-cipline angajate în cercetările monografice. Dacă pînă atunci antropogeografia, etnografia, folclo-ristica, lingvistica, istoria, economia politică, drep-tul, politologia pedagogia etc., din România se desfășurau separat, pe linii înguste și adeseori ste-rile, colaborarea cu sociologia le-a deschis unele spre altele, cu foloase evidente pentru fiecare din ele. Astăzi există o *direcție sociologică* în fiecare dintre științele amintite, adică un efort de a cer-ceta, a înțelege și a explica fenomenele social-umane de orice fel, de la cele ecologice pînă la cele filo-sofice, prin complexe sociale din care fac parte, prin referire la comunitățile omenești care le-au creat și le-au dezvoltat, și toate celelalte activități ale lor. Au profitat din acest punct de vedere mai ales etnografia, folcloristica, lingvistica și antro-pologia, prin ramuri importante dedicate corela-țiilor și interdependențelor sociale. În afară de *cul-tura materială* și cea *spirituală*, cercetate foarte detaliat de curente tradiționale ale etnografiei și folcloristicii românești, azi se acordă o atenție tot mai mare *culturii sociale* și modului în care se integrează fenomenele de cultură poporană, tra-dițiile populare în *ansamblul societății*. Lingvistica dezvoltă, pe lîngă ramurile ei mai vechi, trei ra-muri noi: psiholingvistica, etnolingvistica și socio-lingvistica, prin care își îmbogățește neîncetat con-ținutul și își lărgeste considerabil orizonturile cu-noașterii. Antropologia fizică este completată cu

gischen, noologischen, axiologischen zurückgreifen müßten. Schließlich wurde ihnen auch die Tat-sache verständlich, da die Sozialwirklichkeit kei-nen ein für alle Mal festgelegten „Zustand“ bilde, sondern einen „Vorgang“, oder in heute üblichen Begriffen ausgedrückt, ein in ununterbrochener Strukturierung, Ent- und Umstrukturierung, Ge-staltung, Auflösung und Neugestaltung begriffenes *Entwicklungssystem*. Daher läßt sie sich in all ihren Hauptkoordinaten nicht rückschauend erkennen, sondern muß vielmehr gleichzeitig „gegenwarts-verbunden“ und „prospektiv“ betrachtet werden. Die Erforschung der sozialen Vergangenheit, der Gegenwart und Zukunft lassen sich nicht vonein-ander trennen, sie vermögen lediglich gemeinsam, d.h. eine aus der anderen und eine durch die an-dere, Kenntnisse über die menschliche Sozialwirk-lichkeit zu vermitteln. Das Ergebnis war eine *neue Art die Soziologie aufzufassen und zu verwirkli-chen*, eine allen Entwicklungsmöglichkeiten gegen-über aufgeschlossene Soziologie, angefangen von den eignen Möglichkeiten bis hin zu den akzeptabeln Horizonten anderer Wissenschaften. Die Soziologie Gustis richtet sich gegen jeden Dog-matismus und Sektarismus. Sie bildet eine der „gastfreundlichsten“ und „duldsamsten“ Einstel-lungen, indem sie von überall alles annimmt, was gültig ist und anderen Disziplinen all das beschert, was diesen von Nutzen sein kann.

Ähnliche Wandlungen fanden auch in anderen an den monographischen Forschungen beteiligten Disziplinen statt. Soweit bis dahin die Anthro-pographie, die Volkskunde, die Folkloristik, die Sprachwissenschaft, die Geschichtsforschung, die Volkswirtschaft, die Jurisprudenz, die Politologie, die Pädagogie usw. in Rumänien eigenen, schmalen und häufig sterilen Wegen folgten, machte sie die Soziologie füreinander aufgeschlossen, wodurch jede von ihnen einen Gewinn zu verzeichnen vermochte. Heute gibt es eine soziologische Richtung in all diesen erwähnten Wissenschaften, d.h. Bemühun-gen jede Art sozialmenschlicher Erscheinungen, von der Ökologie bis zur Philosophie, aufgrund der Sozialkomplexe, denen sie angehören, zu erfor-schen, zu verstehen und zu erklären, durch Hin-weis auf die menschlichen Gemeinschaften, die sie schufen und entfalteten und durch alle Tätigkei-ten, die diese ausüben. Von diesem neuen Gesichts-punkt gewannen vor allem die Volkskunde, die Folkloristik, die Sprachwissenschaft und die Anthro-pologie, durch wichtige, den sozialen Zwischen-beziehungen und Interdependenzen gewidmete Zweige. Von der *Sach- und Geisteskultur* abgese-hen, die die traditionellen rumänischen Volkskunde- und Folkloristikströmungen überaus detailliert un-tersuchen, mißt man heute der *Sozialkultur* und der Art wie sich die Erscheinungen der Bauern-kultur, die Volksüberlieferung, in das *Gesamtbild der Gesellschaft* eingliedern, ein besonderes Augen-merk bei. Die Sprachforschung entfaltet neben ihren älteren Zweigen drei neue, d.h. die Psycho-linguistik, die Ethnolinguistik und die Soziolin-guistik, durch die sie ununterbrochen ihren Gehalt bereichert und die Wissenshorizonte erweitert. Die physische Anthropologie wird durch Sozial- und

antropologia socială și culturală și numeroase ramuri ale acestora, ca antropologia economică, antropologia juridică, antropologia literară, antropologia axiologică.

Să nu pierdem din vedere nici fenomenul, atât de caracteristic științelor sociale și umanistice din România, al „contaminării“, chiar „convertirii“ unui număr mare de cercetători de sau la alte preocupări decât cele ale specialității lor de bază: sociologi care fac etnografie, folcloristică, muzeografie, antropogeografie, ecologie, istorie socială, economie politică, dar și etnografi, folcloriști, muzeografi, economiști, juriști, pedagogi care fac sociologie, nu numai prin „sociologizarea“ disciplinelor pe care le reprezintă, dar și prin cercetări și scrieri sociologice propriu-zise. Toți membrii mai de seamă ai Școlii române de sociologie au cultivat și alte științe decât sociologia. Mircea Vulcănescu a fost atras de științele economice și financiare, D.C. Georgescu, de științele demografice, C. Constantinescu-Mircești și H.H. Stahl de cele istorice, Anton Golopenția, de cele politice și administrative, eu însumi de cele etnografice, folcloristice și literare. Un număr impresionant dintre etnografi, muzeografi, folcloriști și antropologi culturali de azi sînt de formație sociologică gustiană: Gh. Focșa, Cornel Irimie, V.V. Caramela, R. Vulcănescu, N. Dunăre, Gh. Pavelescu, Lucia Apolzan, Paul Petrescu și alții. În schimb au adus contribuții importante la dezvoltarea sociologiei românești, în urma participării lor îndelungate la mișcarea monografică gustiană: geograful Ion Conea, economiștii N. Cornățeanu și Al. Bărbat, antropologii Horia Dumitrescu și Ștefan Milcu, etnografii Valer Butură și Ion Chelcea, folcloristul Mihai Pop, lingviștii D. Șandru și Ștefania Christescu-Golopenția, muzicologul C. Brăiloiu, ca să nu amintim decât pe cei mai notorii.

Un moment foarte important al dezvoltării sociologiei românești a fost preluarea cercetărilor monografice inițiate în cadrul Seminarului de sociologie, etică și politică al Universității din București, de către *Institutul Social Român*, întemeiat în 1921, prezidat tot de D. Gusti, și extinderea lor în cadrul *Fundației Culturale* și al *Serviciului Social*, cu începere din 1934, prin antrenarea, inițial voluntară, apoi obligatorie, a studenților de a participa la acțiunea de cunoaștere și ridicare a satelor românești.

Prin preluarea cercetărilor monografice de către Institutul Social Român și filialele lui, care, la un moment dat, au funcționat în mai toate marile orașe ale țării (Timișoara, Cluj, Iași, Constanța, Craiova etc.) s-a marcat și în același timp s-a asigurat „maturizarea“ lor, în sensul că au devenit o preocupare însemnată și constantă a celor mai

Kulturanthropologie, die Rechtsanthropologie, die Literatur-Anthropologie und die axiologische Anthropologie ergänzt.

Doch dürfen wir auch die Tatsache nicht übersehen, die die rumänischen Sozial- und humanistischen Wissenschaften kennzeichnet, daß eine Reihe von Forschern sich von anderen Betätigungen „ansteckten“ oder zu anderen Betätigungen „bekehrt“ wurden, als den ihrem Grundfach angehörenden, d.h.: Soziologen, die sich der Volkskunde, der Folkloristik, der Museographie, der Anthropogeographie, der Ökologie, der Sozialgeschichte, der Volkswirtschaft widmen, aber auch Volkskundler, Folkloristen, Museographen, Volkswirtschaftler, Juristen, Pädagogen, die sich mit Soziologie befassen, und zwar nicht allein durch eine „Soziologisierung“ der Disziplinen, die sie vertreten, sondern auch durch eigentliche soziologische Forschungen und Veröffentlichungen. Alle wichtigeren Mitglieder der rumänischen Soziologenschule pflegte außer der Soziologie auch andere Wissenschaften. Mircea Vulcănescu fühlte sich von Wirtschafts- und Finanzwissenschaften angezogen, D.C. Georgescu vom demographischen Forschen, C. Constantinescu-Mircești und H.H. Stahl von Geschichtsstudien, Anton Golopenția neigte zu politischen und Verwaltungswissenschaften, ich selbst zu Volkskunde, Folkloristik- und literarischen Studien. Eine beeindruckende Zahl der heutigen Volkskundler, Museographen, Folkloristen und Kulturanthropologen gingen aus der Soziologieschule Gustis hervor und zwar: Gh. Focșa, Cornel Irimie, V.V. Caramela, R. Vulcănescu, N. Dunăre, Gh. Pavelescu, Lucia Apolzan, Paul Petrescu und andere. Doch leisteten wertvolle Dienste zur Entwicklung der rumänischen Soziologie, durch langjährige Mitarbeit an der Monographiebewegung Gustis auch: der Geograph Ion Conea, die Volkswirtschaftler N. Cornățeanu und Al. Bărbat, die Anthropologen Horia Dumitrescu und Ștefan Milcu, die Volkskundler Valer Butură und Ion Chelcea, der Folklorist Mihai Pop, die Sprachkundler D. Șandru und Ștefania Cristescu-Golopenția, der Musikologe C. Brăiloiu, um lediglich die bedeutendsten anzuführen.

Einen wichtigen Zeitpunkt für die Entwicklung der rumänischen Soziologie bildete die Übernahme der im Rahmen des Soziologie-, Ethik- und Politologieseminars der Bukarester Universität angeregten monographischen Forschungen durch das 1921 gegründete, ebenfalls unter dem Vorsitz von D. Gusti wirkende Rumänische Sozialinstitut (*Institutul Social Român*) und deren Ausbau im Rahmen der Kulturstiftung (*Fundația Culturală*) und des Sozialdienstes (*Serviciul Social*), durch zunächst freiwillige, hernach pflichtmäßige Teilnahme der Studenten an der Aktion zur Kenntnis und Hebung des rumänischen Dorfes.

Die Übernahme der Monographieforschung durch das Rumänische Sozialinstitut und dessen Zweigstellen, die zeitweilig in allen größeren Städten des Landes (Timișoara, Cluj, Iași, Constanța, Craiova usw.) wirkten, verzeichnet und gewährleistete gleichzeitig das „Reifen“ dieser Forschungen, in dem Sinne, daß sie sich zu einer wichtigen und ständigen Betätigung der bedeutendsten rumäni-

de seamă specialiști români din domeniul științelor sociale și umanistice.

Prin extinderea cercetărilor monografice la instituțiile socio-culturale, ca serviciu obligator pentru toți studenții din România (asemenea celui militar pentru băieți), s-a antrenat întreaga intelectualitate universitară spre *îmbinarea teoriei cu practica*, a *cunoștințelor științifice cu acțiunile culturale* și s-a ajuns, din 1934, până la izbucnirea celui de al doilea război mondial, la o participare de câteva mii de cercetători și tehnicieni, de activiști culturali și mai ales studenți de toate specialitățile. Alături de acțiunile culturale, cercetările monografice au devenit o activitate de stat și au cuprins în obiectivele lor un număr mare de localități și ținuturi din toate părțile țării. (Vezi lista lor completă în cartea: „Sate, orașe și regiuni cercetate de Institutul Social Român: 1925—1945“, de Lucia Apolzan, București, 1945.)

S-a strâns astfel un material documentar imens cu privire la întreaga Românie, care n-a fost încă valorificat științific decât în parte, dar care, chiar sub forma aceasta fragmentară, a contribuit, într-o măsură perceptibilă, la formarea unei imagini mai temeinice despre realitățile sociale românești dintre cele două războaie mondiale, (Vezi, de exemplu, studiul prof. D. Gusti: „Starea de azi a satului românesc“, din fruntea operei colective din „60 sate românești cercetate de echipele studențești în vara 1938“, anchetă sociologică condusă de Anton Colopenția și dr. D.C. Georgescu, vol. I, 1941, dar și monografiile și studiile menționate în „Publicațiile Școlii sociologice de la București“, bibliografie întocmită de Paula Herseni, în colecția: „Sociologia militans“, vol. IV, Editura științifică, 1971).

Mișcarea monografică din România a luat proporții atât de mari, încât s-a simțit nevoia unei publicații periodice proprii, revista lunară „*Sociologie românească*“ (1936—1943), și a unei secții speciale din colecția de volume a Institutului Social Român, intitulată: „Biblioteca de sociologie, etică și politică“, inițiată și condusă de D. Gusti, secție intitulată semnificativ „*Sociologia României*“, în care au apărut câteva din cele mai valoroase lucrări de teren ale „monografiștilor“, un început modest, dar durabil prin exemplaritatea lui, pentru intenția de a se elabora o sociologie a întregului teritoriu locuit de poporul român și naționalitățile conlocuitoare. Acest proiect științific este de reținut și din cauza că dezvăluie intențiile mai îndepărtate ale mișcării monografice gustiene, de a depăși cercetarea satelor și regiunilor românești prin cercetarea tuturor realităților sociale caracteristice ale țării, atât rurale, cât și urbane, atât locale cât și regionale, atât românești cât și ale celorlalte naționalități, în toată întinderea și în întreg ansamblul lor. În aceeași direcție se înscrie și crearea unei catedre de „*sociologie națională*“ (sociologia României) la Universitatea din Cluj, ocupată de autorul acestor rânduri în 1934. (Vezi studiul meu: „Un proiect de sociologie a României“, în colecția „Sociologia militans“, vol. III, Editura științifică, 1971).

schen Fachkräfte aus den Reihen der Sozial- und humanistischen Wissenschaften gestalteten.

Durch Einführen monographischer Forscher an den sozialkulturellen Instituten, als Pflichtbetätigung für alle Studenten Rumäniens (dem Militärdienst der Burschen vergleichbar), wurde die gesamte Hochschuljugend zur Verquickung der *Theorie mit der Praxis*, der *wissenschaftlichen Kenntnisse mit Kulturaktionen* angehalten und so gewährleistet man von 1934, bis zum Ausbruch des zweiten Weltkriegs die Teilnahme mehrerer tausend Forscher, Techniker, Kulturaktivisten und vor allem Studenten aller Fächer an diesem Werk. Neben den Kulturaktionen bildeten die monographischen Forschungen eine *Staatsaktion* und umfaßten eine große Zahl von Gebieten und Ortschaften aller Landesteile.

So gelang es ein ungeheures Dokumentarmaterial hinsichtlich des ganzen Landes zusammenzutragen, das bis heute nur zum Teil wissenschaftlich ausgewertet worden ist, aber selbst in dieser bruchstückmäßigen Form in hohem Maße zur Herausbildung eines tiefverwurzelten Bildes der rumänischen Sozialwirklichkeit in der Zwischenkriegszeit beitrug.

Die monographische Bewegung Rumäniens nahm solche Ausmaße an, daß man das Bedürfnis nach einer eigenen periodischen Veröffentlichung empfand, d.h. der Monatszeitschrift „*Sociologie Românească*“ (1936—1943) und nach einer Sondersektion der Publikationsreihe des Institut Social Român mit dem Titel: „Bibliothek für Soziologie, Ethik und Politik“, die unmittelbar von D. Gusti geleitet wurde und als „*Sociologia României*“ betitelt war. In dieser Reihe erschienen einige der wertvollsten Ergebnisse der Geländeforschungen der „Monographisten“, ein bescheidener, durch seine Beispielhaftigkeit und durch die Absicht der Ausarbeitung einer Soziologie des gesamten von Rumänen und den mitwohnenden Nationalitäten besiedelten Raumes, jedoch dauerhaften Anfang. Dieses wissenschaftliche Vorhaben verdient auch der Tatsache wegen Beachtung, daß es die Zukunftsabsicht der Monographiebewegung Gustis enthüllt, die Erforschung der rumänischen Dörfer und Landstriche, durch Erfassen aller kennzeichnenden Sozialwirklichkeiten des Landes, d.h. der ländlichen, wie auch der städtischen, der lokalen und regionalen sowie die der übrigen Nationalitäten, in all ihrer Breite und als Gesamtheit zu erforschen. In der gleichen Richtung geht die Schaffung eines Lehrstuhls für „*Nationalsoziologie*“ (Sociologia României) an der Universität Cluj, dessen Inhaber im Jahr 1943 der Verfasser dieser Zeilen war.

Un alt merit al prof. D. Gusti a fost întemeierea primei școli sociologice românești, cunoscută sub numele de „Școala română de sociologie“ sau „Școala sociologică de la București“, care a încadrat un număr mare dintre sociologii, etnologii și muzeologii cei mai fecunzi din țara noastră, dintre care unii sînt în activitate pînă azi și transmit mai departe noilor generații de cercetători experiența investigațiilor de teren inițiate de mai bine de o jumătate de secol. Prin ei și prin colaboratorii lor, opera științifică și culturală a lui D. Gusti rămîne vie și rodește fără întrerupere în noile condiții sociale și orientări ideologice, calitativ superioare, față de tot ceea ce a existat în trecut. Cercetarea multidisciplinară a României continuă.

Ein anderes Verdienst D. Gustis war die Gründung der ersten rumänischen Soziologieschule, unter dem Namen „Școala română de sociologie“ (rumänische Soziologieschule) oder „Școală sociologică de la București“ (Soziologische Schule Bukarest), die eine große Anzahl der ergiebigsten Soziologen, Ethnologen, Museologen des Landes vereinigte, von denen einige heute noch wirken und jungen Forschergenerationen die Erfahrung der vor mehr als einem halben Jahrhundert angeregten Geländeuntersuchungen vermitteln. Durch diese und deren Mitarbeiter bleibt das wissenschaftliche und kulturelle Werk D. Gustis lebendig und bringt Früchte unter neuen sozialen Gegebenheiten und qualitativ höheren weltanschaulichen Ausrichtungen, verglichen mit den einstigen. Und so findet die multidisziplinäre Erforschung Rumäniens eine Fortsetzung.